

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ У ВИРОБНИЧІЙ СФЕРІ

ЄНДЖЕЙЧАК ОЛЬГА МИХАЙЛІВНА

УДК 159.9

**ПСИХОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КОНФЛІКТНОСТІ
У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ**

053 – «Психологія»

Автореферат

дипломної роботи на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Тернопіль
2018

Роботу виконано на кафедрі психології у виробничій сфері Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя Міністерства освіти і науки України

Керівник роботи: доктор психологічних наук, професор, зав. кафедри психології у виробничій сфері
Буняк Надія Андроніківна,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Рецензент: доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту у виробничій сфері
Кирич Наталія Богданівна,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Захист відбудеться 19 лютого 2018 р. о 9.⁰⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії № ___ у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за адресою: 46001, м. Тернопіль, вул. Микулинецька, 46, навчальний корпус №7, ауд. 207.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми роботи. Погляди на конфлікт як на домінуючий осередок суспільних відносин є доволі поширеними. Він пронизує усі міжособистісні відносини у суспільстві, існує і там, де є співпраця та згода. Головне питання психології конфлікту та конфліктології полягає не у поверненні до безконфліктного стану, а в тому, щоб навчитися жити з конфліктом, використовуючи його стимулюючу дію у тих випадках, коли він розвивається в певних рамках, і усвідомлюючи його руйнівний характер, коли переростає ці рамки.

Усвідомлений аналіз конфліктів і пошуки шляхів їх вирішення за допомогою узгодження позицій конфліктуючих сторін істотно просуває людину по шляху самопізнання і допомагає розібратися в багатьох нюансах внутрішнього життя. Зазвичай люди поверхово ставляться до великих, а тим більше до малих сутичок повсякденності, тому часто не досягають розуміння дійсних причин, властивостей, особливостей та ролі конфліктів у житті та розвитку особистості.

Студент вузу – найважливіша постать майбутнього суспільства, його прогресивного розвитку та демократичних перетворень. Сучасні дослідження, що проводяться психологами в Україні зумовлюються необхідністю вивчення особливостей у поведінці людей, які мають місце на сучасному етапі розвитку суспільства. У складних умовах нашого сьогодення студенти часто невпевнені у своєму майбутньому, нерідко переживають негативні емоційні стани та внутрішньо-особистісні протиріччя.

Багаточисленні конфлікти, в яких суб'єкти реалізують домінуючі вікові потреби в досягненні, самореалізації, самовираженні, суперництві, відстоюванні власних цінностей, позицій та пристрастей характеризують юнацьку молодь сучасності. Це зумовлює актуальність дослідження конфліктності на нинішньому етапі розвитку суспільства як у цілому, так і тих психологічних особливостей, які її детермінують.

Потреби соціальної і психологічної практики у роботі з конфліктними особистостями та конфліктністю студентської молоді, а також недостатня розробленість цієї проблематики і зумовили вибір **теми** роботи: «Психологічні детермінанти конфліктності у студентському віці».

Мета роботи – простежити особливості взаємозв'язку конфліктності та психологічних чинників, що її обумовлюють.

Об'єкт, методи та джерела дослідження. Об'єктом є конфліктність особистості. Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети, використано теоретичні методи (індукція та дедукція, аналіз і синтез, порівняння, класифікація, абстрагування, конкретизація, систематизація, узагальнення, ранжування, формалізація, моделювання); емпіричні методи (спостереження, опитування, бесіда, анкетування, тестування, узагальнення незалежних характеристик, аналіз документів і продуктів діяльності); методи математичної статистики, кількісної порівняльної оцінки і якісного аналізу результатів дослідження.

Основними експериментальними методиками дослідження виступили анкетування, методика діагностики рівня конфліктності особистості, тест на визначення рівня самооцінки, методика Г. Айзенка «Самооцінка станів тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності» та методика визначення локусу контролю Дж. Роттера, адаптована С. Р. Пантелєєвим та В. В. Століним

Наукова новизна отриманих результатів:

- здійснено теоретичний аналіз наявних у доступній літературі основних підходів щодо проблеми конфліктів та конфліктності особистості у психології;
- проаналізовано та обґрунтовано взаємозв'язок конфліктності і психологічних чинників, що її обумовлюють;
- вивчено взаємозв'язок властивостей особистості та вибору нею стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях;
- описано взаємозв'язок конфліктності та психологічних особливостей особистості;
- розглянуто і обґрунтовано адекватність застосування використаних методів психодіагностики;
- запропоновано як засіб підвищення конфліктологічної компетентності студентів та зниження конфліктності програму психопрофілактики та психокорекції конфліктності у студентському віці.

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення проведеного дослідження полягає в тому, що у процесі дослідження визначено роль, специфіку та особливості взаємозв'язку рівня конфліктності особистості та її психологічних властивостей.

Отримані дані можуть бути використані в психології конфлікту, психології особистості, в поведінковій та інших галузях психології для подальшого практичного застосування при роботі з студентами із підвищеною конфліктністю.

Апробація. Основні теоретичні положення і результати дослідження доповідалися на VI Міжнародній науково-технічній конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій», яка відбулась в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя 16-17 листопада 2017 року.

Структура роботи. Робота складається з пояснювальної записки та додатків. Пояснювальна записка складається з вступу, 7 розділів, висновків до розділів, загального висновку, списку використаних джерел у кількості 77-ми, графічний матеріал представлений у 4 рисунках і 6 таблицях та 6 додатків. Кількість сторінок пояснювальної записки 115 аркушів формату А4 (без додатків).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** відзначена та обґрунтована актуальність дослідження, подано завдання які необхідно вирішити, визначена мета, предмет, об'єкт та методи дослідження.

У першому розділі «Проблема дослідження конфліктності у студентському віці» проведений теоретичний аналіз і узагальнення наявних у доступній літературі основних підходів щодо проблеми конфліктності молодих людей студентського віку. Окреслено психологічні традиції вивчення конфліктів. Описано і досліджено конфліктність як характеристику особистості. Розглянуто типології конфліктних особистостей та психологічні детермінанти конфліктності.

Зазначено, що прояви конфліктності дуже характерні для студентського віку, однак вони носять ситуативний характер і можуть поступово минати. Проте за несприятливих умов, відсутності своєчасної психологічної допомоги можуть стати стійкими особистісними утвореннями. Тому важливо звернути увагу на проблему підвищення конфліктності та прагнути вирішити її з урахуванням психологічних особливостей студентства.

При цьому потрібно враховувати, що вирішення залежить також від загальної ситуації, що складається в суспільстві, і не слід забувати також про обов'язок кожної ланки суспільної системи, і зокрема вищої школи, активно боротися з негативними явищами, опираючись, перш за все, на дані досліджень психологічної науки.

У другому розділі «Експериментальне дослідження психологічних детермінант конфліктності у студентському віці» містить опис емпіричного дослідження. В розділі вказано основні теоретичні етапи роботи, подано результати проведення методів кількісної та якісної обробки даних, розкрито експериментальні методики дослідження. Застосовано методики щодо вияву рівня конфліктності особистості, визначення рівня самооцінки, самооцінки станів тривожності, фрустрації, агресивності та ригідності (Г. Айзенка) та методику визначення локусу контролю Дж. Роттера.

У третьому розділі «Психопрофілактика та психокорекція конфліктності у студентському віці» висвітлюються завдання психопрофілактики та психокорекції конфліктності.

Завданням профілактики, у першу чергу є попередження та усунення причин і умов, що сприяють підвищенню рівня конфліктності особистості та утвердження його в якості характерологічної особливості.

Іншим завданням профілактичної роботи є конфліктологічна грамотність, що передбачає оволодіння стратегіями ефективної взаємодії, способами вирішення і попередження конфліктів, можливостями переводу конфлікту з деструктивного русла в конструктивне, навиками саморегуляції в конфлікті.

Наступне завдання – усвідомлене ставлення до власних психологічних проблем, розуміння важливості самодослідження і самозміни, вільне і усвідомлене ухвалення толерантності як норми існування і співіснування.

Результат психопрофілактичної роботи – формування у студентів та педагогів потреби в психологічних знаннях, бажання використовувати їх у спілкуванні з іншими або в інтересах особистісного розвитку, створювати умови для повноцінного психічного розвитку свого та оточуючих, своєчасне попередження можливих тенденцій до конфліктності.

Основними завданнями психокорекції є аналіз, усвідомлення і опрацювання проблеми клієнта, аналіз його внутрішньо-особистісних і міжособистісних проявів конфліктності та, власне корекція неадекватних

установок, емоційних, поведінкових стереотипів, властивостей особистості, які призводять до підвищення конфліктності.

Програма психопрофілактики та психокорекції конфліктності у студентському віці спрямована на підвищення конфліктологічної компетентності студентів, а також на зниження конфліктності. Результати повторного дослідження показали її дієвість та відповідність поставленим цілям.

В розділі також описані деякі методи спілкування з конфліктними особистостями.

У четвертому розділі «Спеціальна частина» наведено показники якості психологічного дослідження.

В п'ятому розділі «Психолого-економічна доцільність наукового дослідження» підкреслюється, що економічна ефективність наукових досліджень – досить широке поняття. Воно включає високий науковий рівень отриманих результатів, які суттєво впливають на розвиток суспільства і людини в цілому.

В шостому розділі «Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях» висвітлені особливості забезпечення електробезпеки користувачів ПК та вказано вимоги щодо використання і пожежної безпеки при користуванні ПК.

В сьомому розділі «Екологія» характеризуються сучасні аспекти екологічної освіти та екологічна освіта у вищій школі.

У загальних висновках щодо дипломної роботи стисло викладені конкретні відповіді на всі завдання роботи, розкрито мету дослідження. Описано узагальнені результати експериментального дослідження. Запропоновано подальші напрямки дослідження даної тематики.

В додатках до пояснювальної записки приведено первинні результати отримані в ході проведення дослідження та розміщено бланки анкети та методики які використовувались для проведення емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

У даній роботі нами було розглянуто проблему конфліктності особистості у студентському віці, досліджено психологічні детермінанти цього явища.

Завдяки узагальненню та систематизації теоретичних даних, отриманих в результаті аналізу наукової літератури було визначено, що найважливішим на сучасному етапі є погляд на конфлікт як на домінуючий осередок суспільних відносин.

Конфлікт – це така характеристика взаємодії, в якій дії, що не можуть співіснувати у незмінному вигляді, взаємодетермінують і взаємозмінюють одна одну, вимагаючи для цього спеціальної організації.

Конфліктна особистість – особистість, яка частіше за інших створює і втягує інших у конфлікти і конфліктні ситуації, активно використовує конфліктогени спілкування.

Конфліктність особистості – це риса характеру або їх комплекс як інтегративна властивість особистості, яка передбачає часту ескалацію і вступ особистості в конфлікти. Дана властивість визначається цілою низкою психологічних, соціально-психологічних та соціальних факторів.

Об'єктом емпіричного дослідження визначено конфліктність особистості, а предметом дослідження – взаємозв'язок психологічних властивостей особистості та рівня її конфліктності.

Підводячи підсумок нашої роботи, маємо зазначити, що мета дослідження досягнута, завдання виконані.

Подальші дослідження по даній темі можуть бути направлені:

- на подальше вивчення проблеми взаємозв'язку конфліктності і психологічних чинників, що її обумовлюють;
- на подальше вивчення проблеми взаємозв'язку властивостей особистості та вибору нею стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях;
- на можливість використання отриманих даних для практичного застосування при роботі зі студентами з підвищеною конфліктністю.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ РОБОТИ

1. Єнджейчак О.М. Психологічні детермінанти конфліктності у студентському віці [Текст] / Н.А. Буняк, О.М. Єнджейчак. Тези доповіді на VI Міжнародній науково-технічній конференції молодих учених та студентів «Актуальні задачі сучасних технологій» (16-17 листопада 2017 року). – Тернопіль, ТНТУ, 2017. Т. 3. – С. 181-182.

АНОТАЦІЯ

Єнджейчак О.М. Психологічні детермінанти конфліктності у студентському віці. – Рукопис.

Магістерська робота на здобуття освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю 053 – «Психологія» – Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2018.

Магістерська робота розкриває поняття психологічних детермінант конфліктності у студентському віці; висвітлює взаємозв'язок конфліктності і психологічних чинників, що її обумовлюють; окреслює взаємозв'язок властивостей особистості та вибору нею стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях.

В роботі запропоновано програму психопрофілактики та психокорекції конфліктності у студентському віці та описано деякі методи спілкування з конфліктними особистостями.

Ключові слова: конфлікт; конфліктність особистості; рівень самооцінки; тривожність; фрустрація; ригідність; локус контролю.

ANNOTATION

Jedrzejczak O.M. Psychological determinants of conflict in a student's age – Manuscript.

Master's thesis for obtaining education level «Master» in the specialty 053 – «Psychology» – Ternopil National Technical University. I. Pul'uj. - Ternopil, 2018.

Master's thesis reveals the concept of psychological determinants of conflict in a student's age; highlights the interconnection of conflict and the psychological factors that cause it; outlines the relationship between the personality traits and the choice of strategy for behavior in conflict situations.

The paper presents a program for the psychoprophylaxis and psycho-correction of conflicts in the student's age and describes some methods of communication with conflicting personalities.

Key words: conflict; conflict of personality; level of self-esteem; anxiety; frustration; rigidity; locus of control.

.